

Nieuw ganzenseizoen in de startblokken

Kleine Rietgans tussen Kolganzen, 16 februari 2013, Polder Oosterend, Terschelling. Foto: Arie Ouwerkerk

Op het moment dat deze Sovon-Nieuws in de bus valt zullen de eerste ganzen uit noordelijke broedgebieden zijn gearriveerd. De komende winter staat hen in Nederland een aantal veranderingen in het ganzenbeleid te wachten. Voor dat doel werd door Sovon in de afgelopen zomer de meest actuele verspreiding in kaart gebracht.

Ontwikkelingen ganzenopvang

Sinds de invoering van het zogenaamde Beleidskader Faunabeheer in 2005/06 hebben de in ons land overwinterende ganzen de beschikking over ongeveer 80.000 ha opvanggebied, bestaande uit zowel boeren(gras)land ('foerageergebied') als natuurgebied. In deze opvanggebieden worden de vogels met rust gelaten, terwijl in het omringende 'gangbare' landbouwgebied enkele soorten met behulp van afschot verjaagd mogen worden.

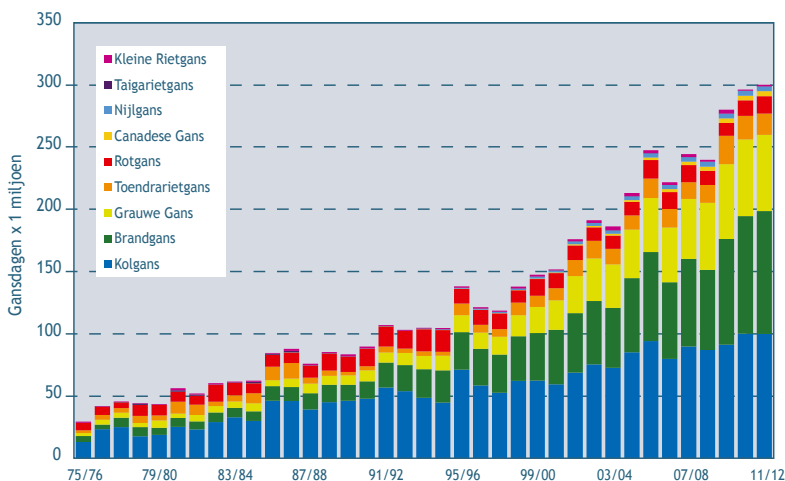
In de praktijk bleek de mate van concentratie van ganzen in de opvanggebieden echter tegen te vallen. Resultaten van de landelijke ganzentellingen van 2011/12 laten zien dat van de vier relevante soorten (Kleine Rietgans, Kolgans, Grauwe Gans en Brandgans) in totaal 59% van de gansdagen in de opvanggebieden werd doorgebracht. Dit aandeel is vergelijkbaar met de eerste drie jaren van het beleidskader (57-60% gansdagen in opvanggebied) en gegevens uit 2010/11 (55%). Hoewel het beleidskader in 2011/12 zeven jaar operationeel was, trad er dus geen groei op van het aantal pleisterende ganzen binnen de opvanggebieden. Drie factoren (eventueel in combinatie met elkaar) worden daarvoor verantwoordelijk geacht: (1) verdere toename van de aantallen overwinteraars sinds de modelberekeningen die ten grondslag liggen aan de omvang van de opvanggebieden, (2) onvoldoende verschil tussen opvanggebied

namen sinds 2005 nog duidelijk toe. Beide soorten namen in 2011/12 ruim de helft (53%) van het aantal gansdagen bij de wintertellingen voor hun rekening (figuur 1). In 1990/91 bedroeg dit aandeel nog maar 25%. De omvang van de Russisch/Baltische/Noordzeepopulatie van de Brandgans zal momenteel waarschijnlijk rond de 1 miljoen dieren liggen, uitgaande van de meest recente populatieschatting van 770.000 ex. in 2007/08 en een jaarlijkse groei van de populatie van 5-8%. Van deze populatie overwinterde de laatste winters ruim 70% in ons land. In meerderheid gaat het dan om broedvogels uit Noord-Rusland; het aandeel van de Nederlandse broedpopulatie in de flyway bedraagt maar rond 5%.

Actuele verspreiding in kaart gebracht

De beheersovereenkomsten van het 'oude' Beleidskader lopen af en in het kader van het ganzenakkoord van de Ganzen7 en de provincies (inmiddels omgedoopt tot G19) worden nu andere afspraken gemaakt voor het beleid ten aanzien van overwinterende ganzen, en wordt bekeken waar rustgebieden het beste kunnen worden aangewezen. In opdracht van het Faunafonds is een actueel overzicht gemaakt van de verspreiding van een aantal ganzensoorten in Nederland (figuur 2). Daarbij is uitgegaan van de eerdere vier soorten van het Beleidskader, aangevuld met Toendrarietgans en Rotgans. Bij Kleine Rietgans, Kolgans, Brandgans en Rotgans zijn alle tellingen toegekend aan grasland, bij Grauwe Gans en Toendrarietgans aan zowel grasland als bouwland (zie voor details omtrent methode link naar rapport onderaan). De ganzendichtheden laten de bekende zwaartepunten in de verspreiding zien, onder andere in het Waddengebied, Friesland, Noord-Holland, het rivierengebied en Zeeland. Donkerrode arealen geven de gebieden aan waar hoge dichtheden aan ganzen voorkomen, maar die buiten de tot dusverre gehanteerde begrenzing van opvanggebieden liggen. In het rapport zijn ook gedetailleerde kaartbeelden per provincie opgenomen.

Vier influxen van Witbuikrotganzen op rij
Binnenkort komt een nieuw overzicht beschikbaar van het voorkomen van Witbuikrotganzen in Nederland. Voor veel

Figuur 1. Aantalsontwikkeling van overwinterende ganzen in Nederland sinds 1975/76 (periode september tot en met mei). Weergegeven is het aantal gansdagen per soort.

en gangbaar landbouwgebied wat betreft rust en verstoring, en (3) gebrek aan opvangcapaciteit en/of minder optimale locaties voor opvanggebieden in de regio.

De hierboven gemelde toename geldt overigens niet voor alle soorten. Het aantal Kleine Rietganzen nam de afgelopen jaren duidelijk af (terwijl het gebruik van opvanggebieden niet groeide), en het aantal Kolganzen stabiliseerde. Alleen Grauwe Gans en Brandgans

ganzentellers zijn Witbuikrotganzen krenten in de pap bij de maandelijkse tellingen. In de vier laatste winters werden er meer gezien dan gebruikelijk. In 2010/11 ging het zelfs om 907 vogels: het grootste aantal tot dusver in Nederland (figuur 3). Zelfs in de afgelopen winter 2012/13 werden nog meer dan 100 vogels geregistreerd (voorlopig aantal), ondanks de duidelijk minder koude omstandigheden dan in de drie winters ervoor.

Uit een artikel dat later dit najaar verschijnt in nummer 63 van Wildfowl blijkt dat er sinds 1978/79 in 12 van de 35 winters meer dan 100 Witbuikrotganzen in ons land verschenen. Opvallend daarbij: op grond van kleurringaflezingen bezocht een aantal vogels ons land in meerdere winters (8 van de sinds 1990 in totaal 34 afgelezen individuen, gegevens P. Clausen/Universiteit van Arhus, Denemarken). Kennelijk houden ze Nederland als vast uitwijkadres in gedachten als het op de reguliere pleisterplaatsen in Denemarken (of Engeland) te bar wordt. In de afgelopen koude winters vrozen veel Deense wateren dicht en verdwenen alternatieve voedselbronnen op land onder de sneeuw. De meest bekende van deze groep is 'wit TI', een vrouwtje dat in februari 1991 in Engeland werd geringsd als eerstejaars. Deze vogel bezocht ons land voor het eerst in hetzelfde winterseizoen, in maart 1991 op Texel, en keerde vanaf de influx in 1995/96 in acht winters terug naar Nederland. Ze werd tijdens alle vier recente winters gezien, meestal op stranden in Zuid-Holland, en eenmaal op Wieringen. In tussenliggende winters werd de vogel ook in het reguliere overwinteringsgebied of op voorjaarspleisterplaatsen in Denemarken gezien. In vier van de acht winters dat ze in Nederland verscheen, bracht ze jongen mee, zodat ook een nieuwe generatie Witbuikrotganzen Nederland heeft leren kennen. Bij de laatste waarnemingen in de afgelopen winter was ze inmiddels 22,5 jaar oud. Zoals een foto uit 2009 laat zien, lijkt ook de kleurring z'n langste tijd gehad te hebben.

> sovon.nl/watervogeltelling

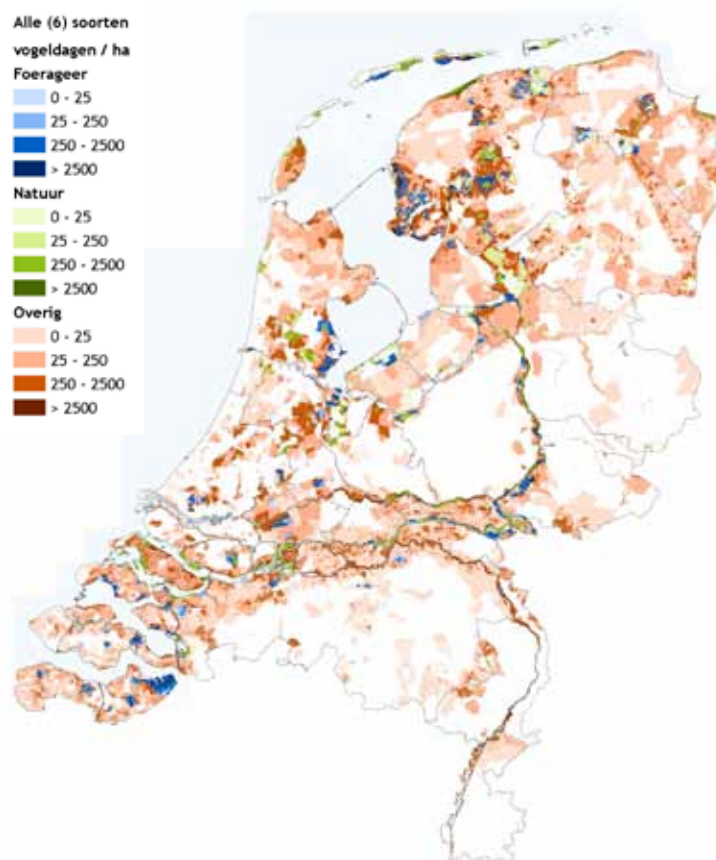
● Kees Koffijberg

Links naar recent verschenen ganzenrapporten

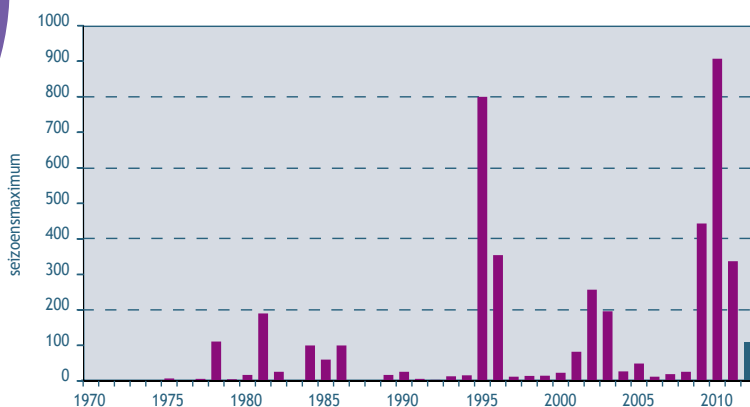
Evaluatie opvang Beleidskader Faunabeheer: <https://www.sovon.nl/ganzenfoerageergebieden-2011-12>

Actueel overzicht verspreiding: <https://www.sovon.nl/verspreiding-van-ganzen-2007-2012>

Witbuikrotgans wit TI
met kleurringen,
27 december 2009,
Ter Heijde strand.
Foto: Roland Wantia

Figuur 2. Verspreiding van zes soorten ganzen in Nederland (zie tekst) in de periode 2007/08 - 2011/12, uitgedrukt in kolgansdagen per hectare en opgesplitst naar foerageergebied, natuurgebied (beide opvanggebieden binnen huidige Beleidskader Faunabeheer) en overige gebieden. Het begrip kolgansdagen is gebruikt om de verschillen in grootte (en dus voedselbehoefte) tussen de soorten vergelijkbaar te maken; alle soorten zijn op grond van hun lichaamsgewicht omgerekend naar een Kolgans. Voor de meeste soorten werden tellingen van oktober tot en met maart gebruikt, voor Brand- en Rotgans ook april-mei.

Figuur 3. Seizoensmaxima van Witbuikrotganzen in Nederland sinds 1970, gebaseerd op gepubliceerde overzichten, ganzentellingen en losse waarnemingen op www.waarneming.nl en www.telmeel.nl/BSP-nb (voor gedetailleerd bronnen zie Koffijberg et al. 2013 - Wildfowl 63). Aantal voor 2012/13 is nog voorlopig.